

Rövidtávú munkaerőpiaci prognózis a 2023-as évre (tavasz)

Az eredmények összefoglalója

Budapest, 2022. június–július

Összefoglaló

Az adatfelvétel

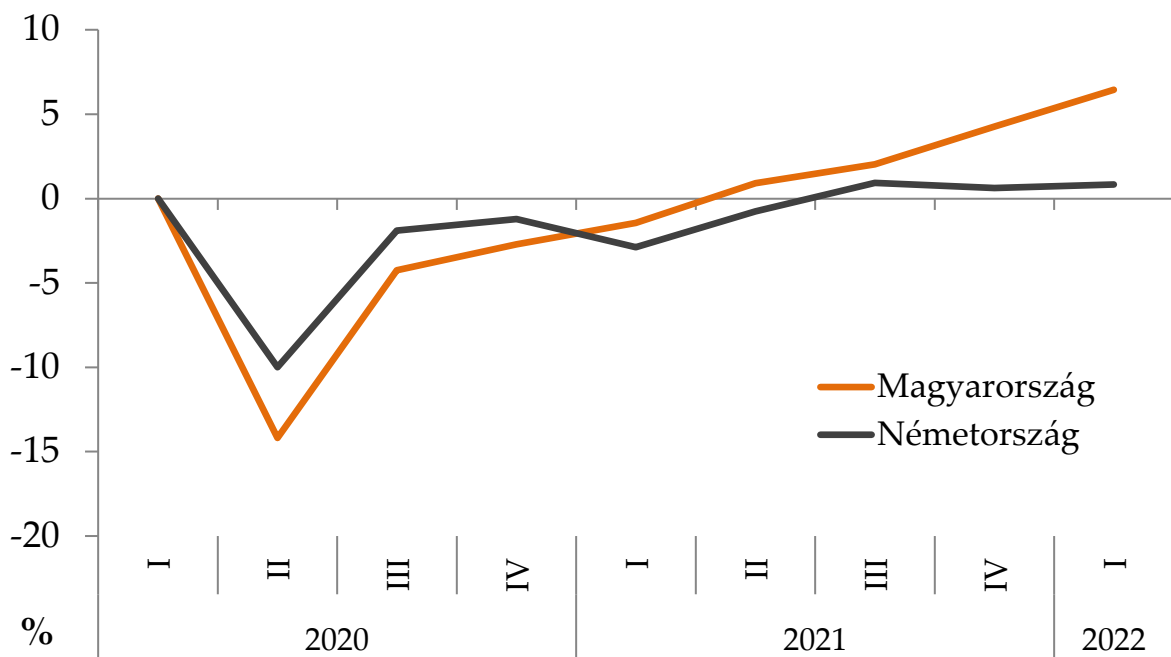
2022. április–május során került sor az Innovációs és Technológiai Minisztérium és az MKIK Gazdaság és Vállalkozáskutató Intézet (MKIK GVI) „Rövidtávú munkaerőpiaci prognózis” kutatásának 2022. évi első adatfelvételére, amelynek során a megyei kormányhivatalok és az MKIK GVI munkatársai 5600, legalább két főt foglalkoztató cég vezetőjét kérdezték meg a munkaerő iránti jelenlegi és várható keresletükről. Az eredmények reprezentatívnak tekinthetők a versenyszférában teljes munkaidőben alkalmazásban állók földrajzi elhelyezkedés, gazdasági ág és vállalati létszámkategória szerinti együttes megoszlása szerint, illetve bizonyos, vállalatokra vonatkozó megállapítások esetén a regisztrált vállalkozások régió, létszámkategória és ágazat szerinti megoszlására vonatkozóan. Az alábbiakban a kutatás eredményeit ismertetjük úgy, hogy azokat összevetjük más adatforrások, becslések idevágó adataival.

Üzleti helyzet

A magyar gazdaság 2013-ban a gazdaság kilábalta a recessziós időszakból (1,8 százalékos növekedés), majd 2014-től 2019-ig évi 2,2 százalék (2016) és 5,4 százalék (2018) között növekedett. A lassulás már a koronavírus-járványt megelőző negyedévben, 2020 első három hónapjában elkezdődött, ekkor csupán 1,8 százalékos volt a bővülés, a recesszió pedig 2020 második negyedévében következett be (-13 százalék). A harmadik és a negyedik negyedévben enyhült a csökkenés mértéke (-4,2 és -3,6 százalék), így a hazai GDP 2020 egészében 4,5 százalékkal csökkent. A pozitív irányú trend 2021-ben is folytatódott, az első negyedévében a csökkenés mértéke már csak 1,4 százalék volt. A második negyedévben – a bázishatásból is következően – történelmi léptékű, 17,6 százalékos emelkedést lehetett regisztrálni. Az egész évet tekintve 7,1 százalékkal bővült a magyar gazdaság, 2022 első negyedévében pedig tovább gyorsult a növekedés (8 százalék).

A 2020-as koronavírus-járvány okozta válság hatását a legszemléletesebben úgy ábrázolhatjuk, ha a GDP negyedéves változását a válság kezdetének időpontjához képest figyeljük meg. A V1. ábrán jól megfigyelhető, hogy a koronavírus-járvány okozta válság mind a német, mind a magyar gazdaságot jelentősen megrendítette, 2020 második negyedévében a magyar 14, a német pedig 10 százalékkal maradt el az első negyedéves GDP-szinttől. A harmadik negyedévi visszapattnás a két országban 8–9 százalékpontos felzárkózást eredményezett. Ezt követően a német gazdaság stagnálni, majd 2021 első negyedévében újra csökkenni kezdett (-3 százalék), a magyar gazdaság viszont lassuló ütemben ugyan, de folyamatosan közelítette, majd 2021 második és harmadik negyedévében meg is haladta a válság előtti szintet (2 százalék). A német gazdaság ugyanezt 2021 második felében érte el, azóta azonban stagnál. 2022 első negyedévében a magyar gazdaság 6,5 százalékponttal, a német gazdaság viszont csak 0,8 százalékponttal haladta meg a 2020. első negyedévi GDP-szintet.

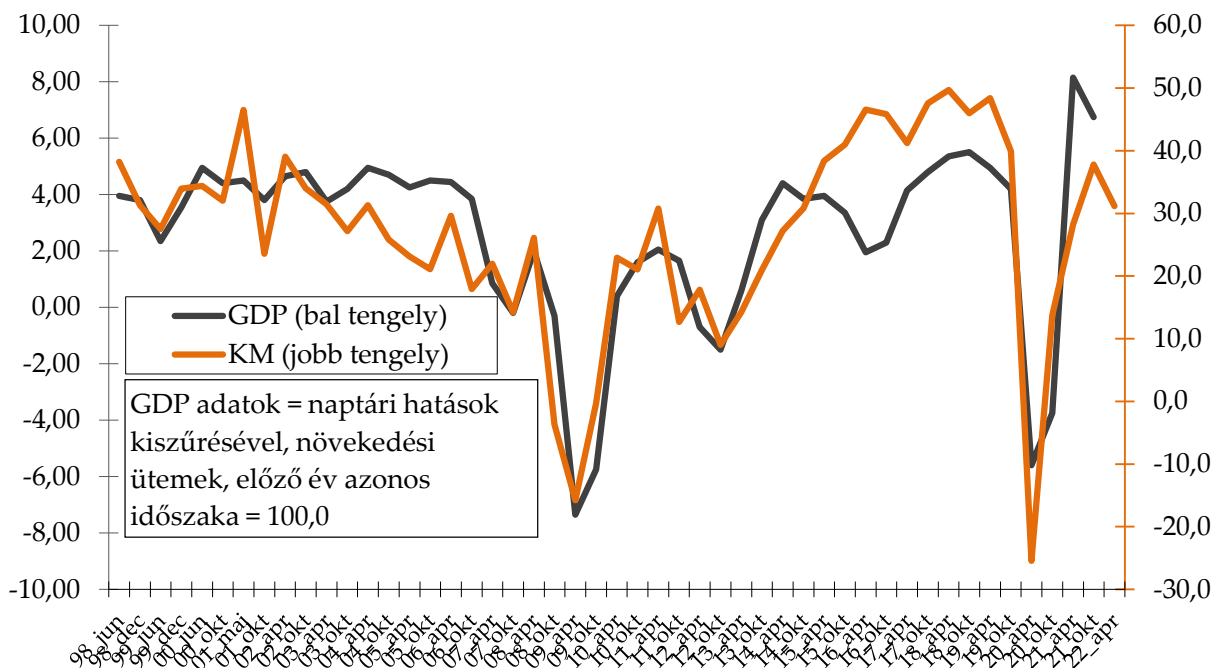
V1. ábra: A GDP változása a 2020-as válság kezdetéhez képest a válság kezdete óta eltelt negyedévekben

Forrás: KSH, Destatis

Az MKIK Gazdaság- és Vállalkozáskutató Intézet (GVI) legfrissebb, 2022. áprilisi vállalati konjunktúravizsgálata 2227 vállalkozás vezetőjének válaszain alapul. Az eredmények szerint a Konjunktúramutató értéke 2022 áprilisában +31 ponton áll. A mutató 2020. áprilisi -25 pontos történelmi mélypontját követően másfél év alatt, 2021 októberére lényegében visszaemelkedett a koronavírus-járvány kitörését megelőző utolsó, 2019. októberi adatfelvétel során tapasztalt értékére (+40 pont), az elmúlt félévhez (+38 pont) képest azonban ismét csökkenést mutat. A mutató jelenlegi értéke (+31 pont) 3 ponttal magasabb, mint az egy évvel ezelőtti, 2021. áprilisi érték (+28 pont). A vállalkozások a múlt félévhez képest kedvezőtlenebbnek ítélik meg az üzleti klímát, várakozásaik ugyanakkor továbbra is erősen megoszlanak vállalati kategóriák szerint. Összességében a jövőbeni üzleti helyzetre vonatkozó várakozások jelentős, a megrendelések várható szintjére vonatkozó prognózisok pedig kis mértékben váltak pesszimistábbá az elmúlt fél év során. A beruházások várható szintjének megítélése viszont kis mértékben optimistább 2021 októberéhez viszonyítva.

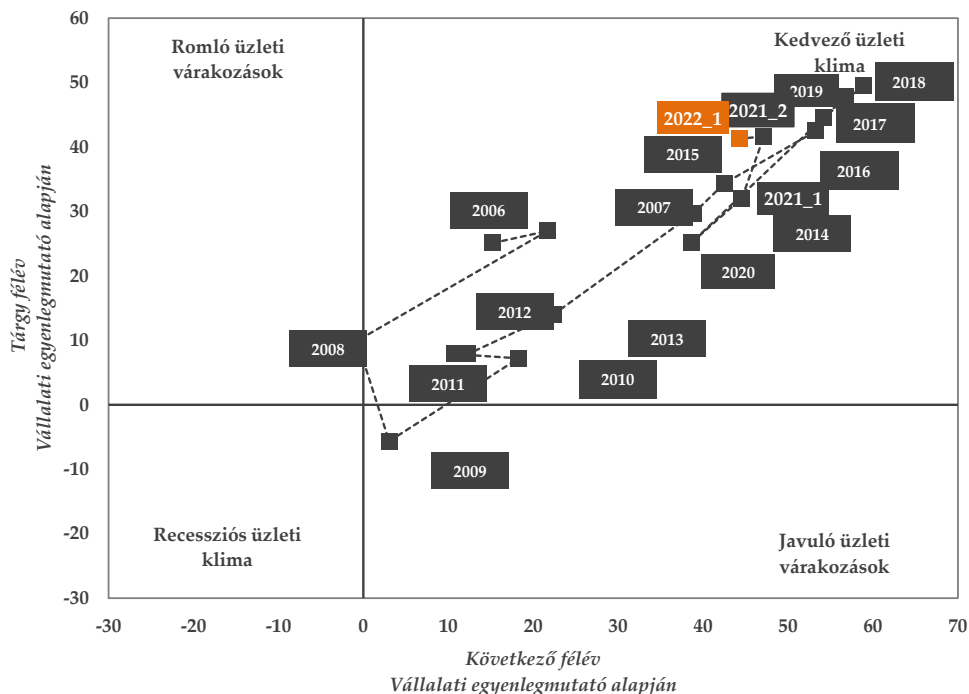
V2. ábra: A GDP és a GVI Konjunktúramutató alakulása, 1998–2022

Forrás: GVI

A 2022 tavaszi adatfelvétel alapján a magyar vállalatok üzleti helyzete a koronavírus-járvánnyal összefüggő gazdasági válságot követően stagnálást mutat. Az általános üzleti helyzetet kifejező egyenlegmutató értéke 42 pont – azaz 42 százalékpontos többségben vannak azok a vállalatok, akik inkább kedvezően ítélik meg üzleti helyzetüket, azokkal szemben, akik kedvezőtlenül –, ami nem jelent változást a 2021 őszi tapasztalt értékhez viszonyítva. A 2022 második félévére vonatkozó üzleti várakozások őszhöz képest kis mértékben romlottak. 2022 tavaszán 45 pont a jövőbeli üzleti helyzetet kifejező egyenlegmutató értéke – azaz 45 százalékpontos többségben vannak azok a vállalatok, amelyek bíznak üzleti helyzetük javulásában 2022 második félévében, azokhoz képest, amelyek az üzleti helyzet romlását várják. A 2008-as válságot követően 2013-ban az üzleti várakozások már a 2007-es állapothoz hasonlóak voltak, a jelenlegi és jövőbeli üzleti helyzetértékelésen alapuló üzleti környezet jelentős mértékben javult, 2014-re pedig 2006 óta nem tapasztalt szintre fejlődött, 2015-re még kedvezőbbé vált. A javuló tendencia egészen 2018-ig folyamatos volt, a 2019-es enyhe visszaesést követően azonban 2020-ban jelentősen, lényegében a 2014-es szintnek megfelelő értékre csökkent mind a jelenlegi, mind a várható üzleti helyzet mutatója. 2021 folyamán jelentős javulás történt, 2022 első félévében azonban ismét kis mértékű visszaesés tapasztalható, a jelenlegi és a várható üzleti helyzet mutatójának mostani értékei lényegében a 2015–2016-os időszak értékeinek feleltethetőek meg.

V3. ábra: A jelenlegi és jövőbeli általános üzleti helyzet szubjektív megítélése

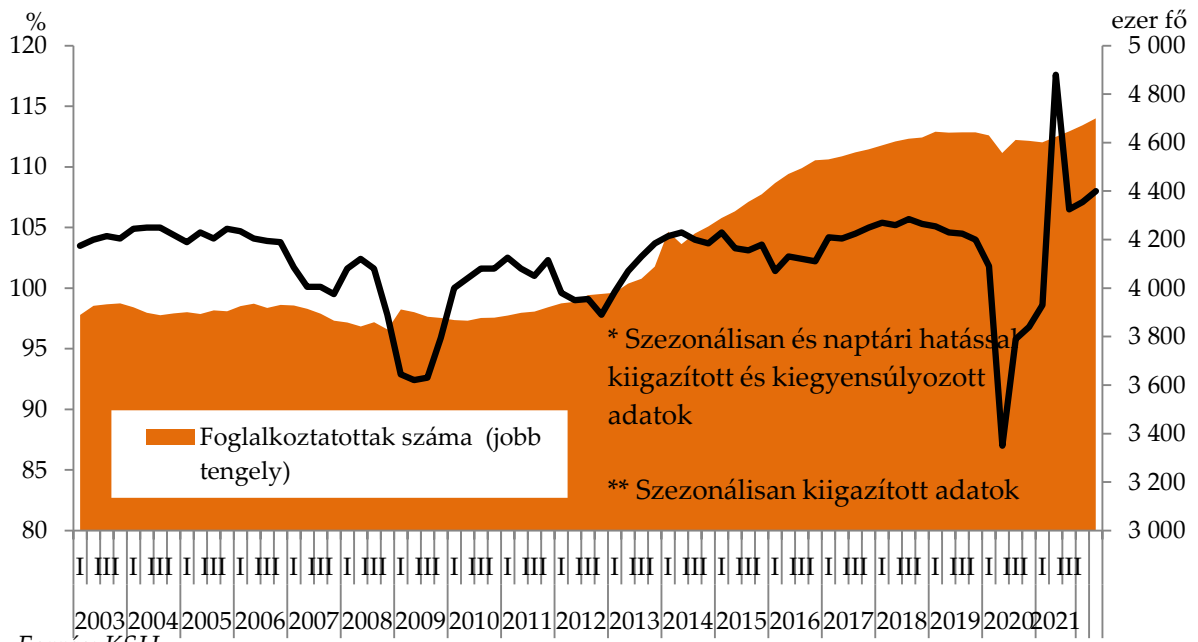
Forrás: ITM, GVI 2006-2022

Létszámváltozások a versenyszférában

Magyarországon 2013-tól kezdve a GDP volumenindexe lassan – változó mértékben, de folyamatosan – emelkedett a koronavírus-járvány kitöréséig, a foglalkoztatás pedig – eleinte részben a közfoglalkoztatottak számának emelkedése miatt, később inkább piaci igények alapján – lényegében folyamatosan nőtt a 2008-as világválságot követően (lásd V4. ábra). A lassulás már a koronavírus-járványt megelőző negyedévben elkezdődött, ekkor csupán 1,8 százalékos volt a bővülés, a recesszió pedig 2020 második negyedévében következett be (-13 százalék). A harmadik és a negyedik negyedévben enyhült a csökkenés mértéke (-4,2 és -3,2 százalék), így a hazai GDP 2020 egészében 4,5 százalékkal csökkent. A pozitív irányú trend 2021-ben is folytatódott, az első negyedévében a csökkenés mértéke már csak 1,4 százalék volt, a második negyedévben – a bázishatásból is következően – pedig történelmi léptékű, 17,6 százalékos emelkedést lehetett regisztrálni. Az egész évet tekintve 7,1 százalékkal bővült a magyar gazdaság, 2022 első negyedévében pedig tovább gyorsult a növekedés (8 százalék). **A foglalkoztatottak száma 2019 harmadik negyedévében érte el addigi csúcspontját (4 654 ezer fő), a koronavírus-járvány kitörése következtében azonban 2020 második negyedévében 4 557 ezer főre csökkent a foglalkoztatottság – ez, akár csak a GDP, csupán egy évvel később érte el a válság előtti szintet. 2021 első negyedéve óta viszont folyamatosan nő a foglalkoztatottság, 4 601 ezer főről 2022 első negyedévére 4 700 ezer főre emelkedett.**

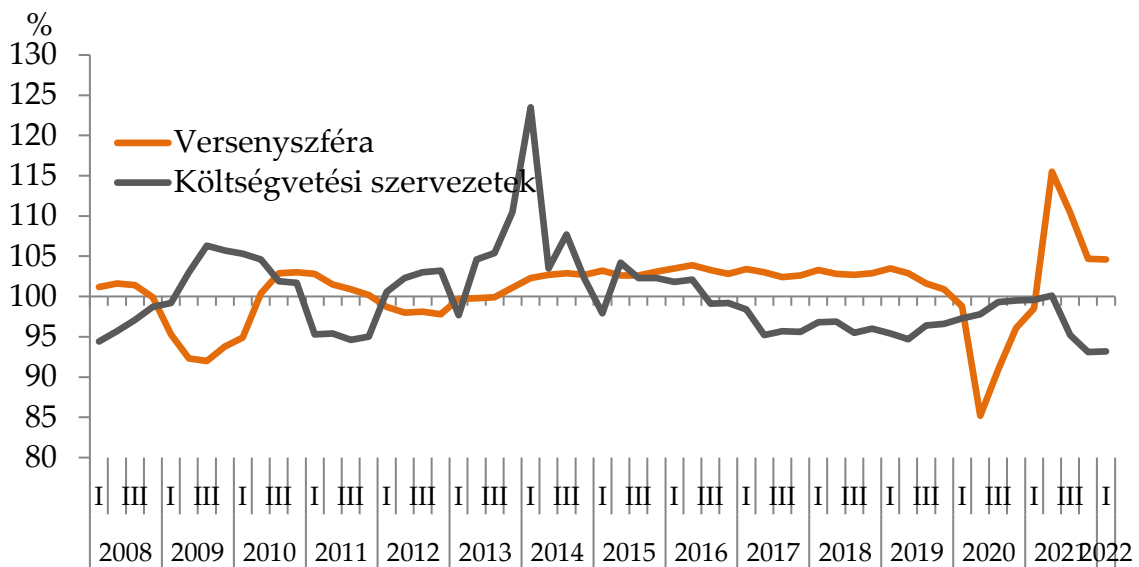
Ágazatok szerint 2020 első negyedévében – lényegében a koronavírus-járvány miatti korlátozásokat megelőzően – az építőiparban, a vendéglátásban, az egyéb szolgáltatások és az ingatlanügyletek területén még 2–10 százalékos növekedést lehetett regisztrálni (az ingatlanügyletek és az építőipar járt az élen). 2020 második negyedévében már minden ágazatban csökkent az alkalmazásban állók indexe, különösen a vendéglátásban (35,3 százalék) és az egyéb szolgáltatásoknál (17,1 százalék), a harmadik negyedévben viszont az összes szektorban emelkedést lehetett tapasztalni. 2021 első negyedévében két ágazat kivételével mindegyik megközelítette, vagy akár meg is haladta az egy évvel korábbi (válság előtti) foglalkoztatotti létszámot (98–102 százalék), a vendéglátásban azonban 16 százalékos, az ingatlanügyletek területén pedig 14 százalékos csökkenés volt még ekkor is – megjegyzendő, hogy utóbbi kifejezetten ekkor alakult ki. Az év hátralévő részében a csupán a mezőgazdaság és az ingatlanügyletek maradtak el minimális mértékben az előző évi szinttől, a többi ágazatban viszont 2–33 százalékos növekedés ment végbe, különösen nagymértékű emelkedést a vendéglátás és a szolgáltatások területén lehetett regisztrálni a bázishatásból következően – még ez magyarázza a vendéglátás 2022. első negyedévben regisztrált 20 százalékos többletét is.

V4. ábra: A bruttó hazai termék (GDP) volumenindexe* (előző év azonos időszaka: 100%) és a foglalkoztatottak száma** (ezer fő), 2003–2022. I. negyedév

A versenyszférában alkalmazásban állók létszáma 2009 folyamán a gazdasági válság hatására jelentős visszaesést mutatott. 2010 és 2013 között enyhe növekedés és stagnálás jellemezte a versenyszféra alkalmazottainak létszámát. 2014 és 2018 között 3 százalékos körüli emelkedést mutattak az adatok. **2019-ben enyhült a növekedés üteme (1,9 százalékos), 2020 első negyedében pedig már 1,2 százalékkal, második negyedében 14,8 százalékkal maradt el a versenyszférában alkalmazásban állók létszáma az előző év azonos időszakához képest. 2020 második felében (9,1 és 3,9 százalékos elmaradás) és 2021 első negyedében javult a helyzet (1,5 százalékos elmaradás), 2021 második negyedében pedig már – a kirívóan alacsony bázisnak is köszönhetően – 15,5 százalékkal haladta meg a versenyszférában alkalmazásban állók létszáma az előző év azonos időszakában mért szintet. 2022 első negyedében 4,6 százalékos többletet lehetett regisztrálni az egy évvel korábbi időszakhoz képest.**

**V5. ábra: Az alkalmazásban állók létszámának változása, 2008–2022, százalék
(az előző év azonos időszaka: 100,0)**

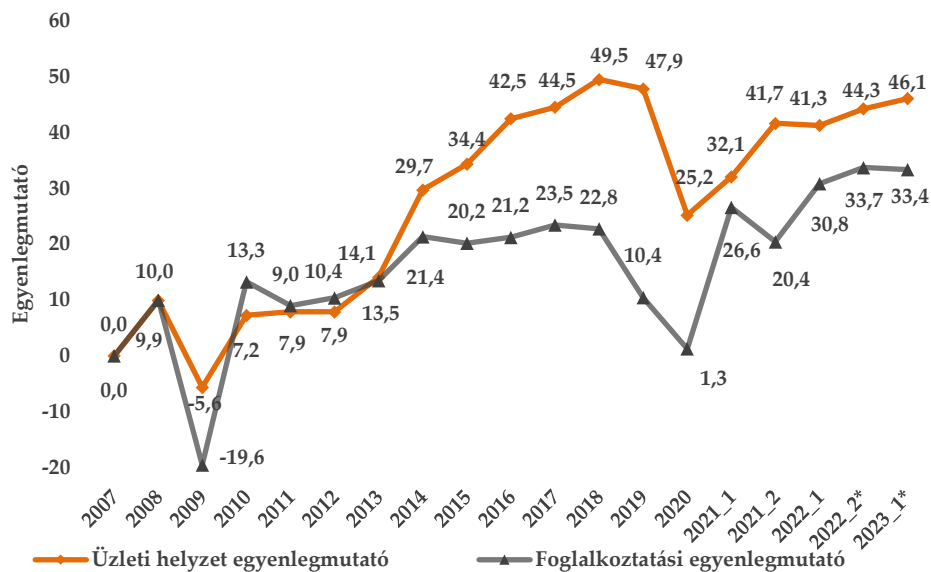
Forrás: KSH

2022 első félévében 31 százalékponttal több vállalat bővítette létszámát, mint amennyi csökkentette. A felmérés kezdete óta nem tapasztaltunk hasonlóan magas értéket – igaz, az eddigi adatfelvételek időpontjai zömmel ősze estek. Ez az érték fél éve még 20 százalékpont volt, vagyis a létszámbővítő vállalatok aránya jócskán megemelkedett idénre. Az adatok a koronavírus-járvány következtében kialakuló gazdasági válságot követő foglalkoztatásbővülést jelzik.

Az idei létszámváltozásokra vonatkozó egyenlegmutató emelkedése a 2022-ben megfogalmazott jövőbeli terveket is érintette: a következő év első félévére vonatkozó vállalati egyenlegmutató 33 pontos (2021 második felében ez az érték a 2022-es második félévi várakozásokat tekintve még 34 százalékpont volt) értéket vesz fel – 33 százalékpontos többségben vannak a létszámbővítést tervező vállalatok a létszámleépítőkkel szemben (lásd a V6. ábrát). Jövőre tehát több vállalatnál várható létszámfelvétel, mint idén.

Az üzleti helyzettel kapcsolatos pozitív várakozások ugyanakkor továbbra is meghaladják a foglalkoztatásra vonatkozó várakozásokat.

V6. ábra: Az üzleti helyzetet és foglalkoztatást leíró vállalati egyenlegmutatók alakulása

Egyenlegmutató: Az ábrán látható értékek százaskálára vetített egyenlegmutatók. Az egyenlegmutató minden esetben a pozitív és a negatív helyzetértékelés adó vállalatok arányának különbsége. Így a mutató -100 és +100 közötti értékeket vehet fel. -100-at akkor, ha minden cég negatívan és +100-at akkor, ha minden cég pozitívan ítéli meg a helyzetét.

*a 2022. második félévi és a 2023-as első félévi értékek a vállalati várakozásokon alapulnak

Forrás: ITM, GVI 2008–2022

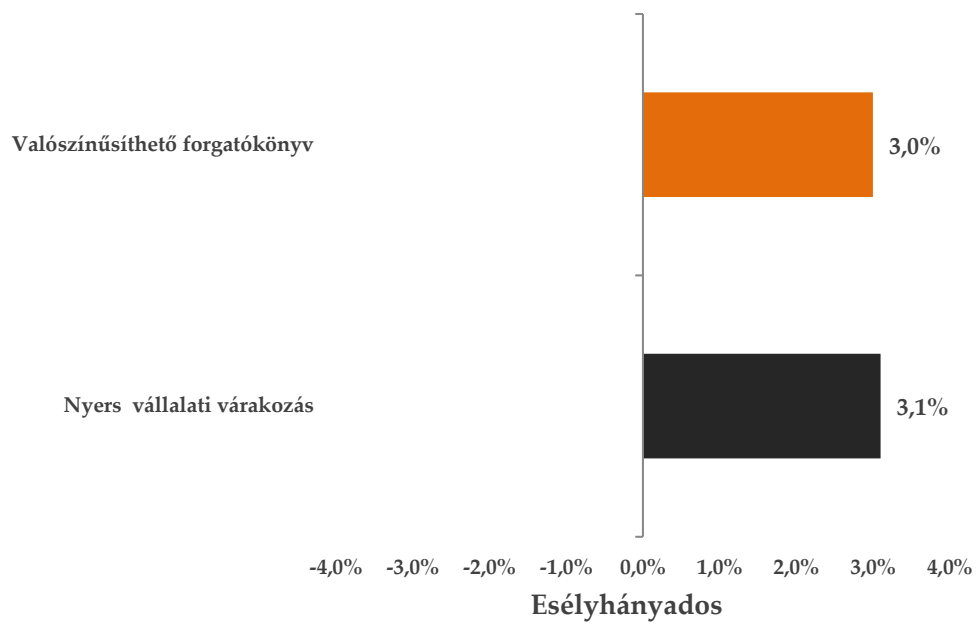
A Prognózis adatfelvétel nyers adatai szerint – az általában túlzott optimizmust kifejező vállalatok válaszai alapján – 3,1 százalékos növekedés várható a foglalkoztatásban, míg a GVI korrekciójával végzett becslés arra utal, hogy a cégek alig kisebb mértékben, 3 százalékos mértékben fogják tudni bővíteni a foglalkoztatottak számát. A jellemzően túlzóan optimista nyers vállalati várakozásokat és a tényadatokat általában sokkal jobban közelítő, de többnyire némileg alulbecslő korrigált mutatót figyelembe véve növekvő tendencia valószínűsíthető. A gazdasági növekedés fenntarthatóságával kapcsolatos bizonytalanságok, és a velük párhuzamosan jelentkező toborzási nehézségek tehát egyelőre nem kezdik ki a foglalkoztatás kezdvező várakozásait.

Az idei évi előrejelzést valamelyest bizonytalanná teszi, hogy az Ukrajnában zajló háború kitörését követően, az év egy viszonylag turbulens időszakában keresték fel a kérdezőbiztosok a vállalatokat. A jelenlegi felvételt tekintve továbbá fontos figyelembe venni, hogy 2023 márciusára vonatkozóan fogalmazták meg a válaszadók az előrejelzéseiket, míg a korábbi, őszi megkérdezések során a következő év szeptemberére jeleztek előre.

A koronavírus-járvány a toborzási nehézségek területén is éreztette hatását: a 2018-as csúcsot követően, amikor a vállalatok 43 százaléka számolt be arról, hogy a cégnél tartósan betöltetlen álláshelyek vannak, 2020 és 2021 folyamán jelentős csökkenés következett be. 2019-ben a vállalkozások 33 százaléka, 2020-ban pedig mindösszesen a 25 százaléka számolt be toborzási nehézségekről. A csökkenő tendencia lassuló ütemben ugyan, de 2021 első hónapjaiban is folytatódott (24 százalék), az év második felében viszont megfordult (26 százalék), 2022 első félévére pedig azon vállalkozások aránya, melyek toborzási nehézségről számoltak be, már csaknem elérte a 35 százalékot. Mostanra tehát a toborzási nehézségek tapasztalata újra lényegesen meghatározóbb a cégek számára.

A korrigált becslés leginkább az építőipar és a mezőgazdaság területén jelez bizonytalanságokat – ezen ágazatokban a korrekció szerint a foglalkoztatás jelentősebb csökkenése várható, miközben a nyers vállalati előrejelzések szerint minden szektorban létszámnövekedés lesz a következő évben. Figyelemre méltó, hogy az elmúlt évek tapasztalatain alapuló korrigált becslés az ipar területén nagyobb fokú létszám-bővülést jelez, mint az ágazatban megfogalmazott nyers becslések. A korrigált előrejelzésünk szerint a döntően belpiacokra dolgozó vállalati körben valamivel kedvezőbben alakul várhatóan a foglalkoztatás, mint a külföldi értékesítésre koncentráló cégeknél, de mindkét kategóriában létszámnövekedés várható.

V7. ábra: A foglalkoztatás várható változása 2023-ban (tavasz)

Forrás: ITM, GVI (n=1774)
Bázis: 9 főnél nagyobb vállalatok